

O roszczeniach konsumentów w przypadku niezgodności towaru z umową po wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie *Weber i Putz*

Spis treści

- I. Wstęp
- II. Roszczenia kupującego w przypadku niezgodności towaru z umową
- III. Wyrok TS w sprawie *Weber i Putz*
- IV. Doktryna niemiecka
- V. Podział kosztów...
- VI. ... lub odstąpienie od umowy i odszkodowanie?
- VII. Podsumowanie

Streszczenie

Zadaniem Trybunału Sprawiedliwości UE jest dokonywanie takiej wykładni przepisów prawa europejskiego, która pozwala na realizację celów ustawodawcy europejskiego. Prowadzenie jednolitej wykładni przez Trybunał zmierza do wzmocnienia dalszej harmonizacji praw krajowych państw członkowskich Unii Europejskiej. Jednak w momencie, gdy wyrok stawia tyle samo pytań, na ile odpowiada, jak w przypadku wyroku w sprawie *Weber i Putz* dotyczącego podziału odpowiedzialności za koszty, które muszą być poniesione, aby wymienić towar konsumpcyjny niezgodny z umową, obowiązek sądów krajowych w postaci konsekwentnej wykładni prawa europejskiego może być trudny do spełnienia. W niniejszym artykule autorka bada sposób implementowania wyroku w sprawie *Weber i Putz* w Niemczech, skąd sprawa ta pochodzi. Analiza ta pozwala określić trudności, którym sądy krajowe będą musiały sprostać przy podejmowaniu decyzji, jak podzielić między konsumentami a sprzedawcami koszty demontażu towaru już zainstalowanego, lecz niezgodnego z umową, jak również koszty zamontowania nowego, zgodnego z umową towaru. W artykule wskazane zostaną również możliwe konsekwencje tego wyroku, które prawdopodobnie nie były zamierzone przez Trybunał Sprawiedliwości UE. Wyrok w sprawie *Weber i Putz* pozwala mianowicie konsumentom zdecydować się na odstąpienie od umowy sprzedaży i żądanie odszkodowania nawet w sytuacji, gdy sprzedawca wciąż mógłby poprawnie wykonać umowę sprzedaży konsumenckiej. W wyniku harmonizacji minimalnej prawa sprzedaży konsumenckiej, w tym pozostawienia regulacji wysokości i rodzajów odszkodowania we właściwości ustawodawców krajowych, sytuacja konsumentów po odstąpieniu od umowy sprzedaży może znacznie różnić się od siebie w różnych państwach członkowskich.

* Doktor nauk prawnych, adiunkt na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Amsterdamie, Centrum Badań nad Europejskim Prawem Zobowiązań. Założycielka i autorka tekstów na blogu dotyczącym europejskiego prawa konsumenckiego (www.recent-ecl.blogspot.com); e-mail: j.a.luzak@uva.nl.

Słowa kluczowe: sprzedaż konsumencka; niezgodność towaru z umową; wymiana towaru; podział kosztów; odstąpienie od umowy; odszkodowanie

I. Wstęp

Jeden z bardziej kontrowersyjnych w ostatnich latach wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TS) w sprawach dotyczących praw konsumentów zapadł w połączonej sprawie C-65/09 *Weber v. Wittmer* oraz C-87/09 *Putz v. Medianess*¹ (dalej: *Weber i Putz*). Poruszone w nim problemy dotyczyły zakresu harmonizacji uprawnień konsumentów w przypadku niezgodności towaru konsumpcyjnego z umową, kiedy ta niezgodność została odkryta dopiero po zamontowaniu wadliwego towaru. Kiedy występuje niezgodność towaru z umową, konsument ma do wyboru kilka roszczeń². Jeżeli zdecyduje się skorzystać ze swojego uprawnienia do wymiany towaru niezgodnego z umową, może to wiązać się ze znacznymi, dodatkowymi kosztami: za demontaż towaru niezgodnego z umową oraz za zamontowanie nowego, zgodnego z umową towaru. W takiej sytuacji powstaje zatem pytanie: „Kto powinien być odpowiedzialny za pokrycie tych dodatkowych kosztów wynikających z konieczności usunięcia niezgodności towaru konsumpcyjnego z umową: sprzedawca, konsument czy też może każdy z nich?”.

TS udzielił odpowiedzi na to pytanie w sprawie *Weber i Putz*, która zostanie krótko zreferowana w niniejszym artykule. Następnie autorka skoncentruje się na tym, jak ten wyrok jest i może być interpretowany przez sądy państw członkowskich Unii Europejskiej i jakie problemy z tym związane mogą wyniknąć w praktyce. Przedstawiona zostanie sytuacja w Niemczech, gdzie wyrok ten został już implementowany oraz zostanie opisane, jak sądy krajowe mogą w różny sposób podzielić koszty związane z wymianą towaru niezgodnego z umową, tj. koszty demontażu towaru wadliwego oraz zamontowania dostarczonego towaru zgodnego z umową. Ocena wykładni tego orzeczenia przez sądy krajowe zostanie dokonana przez pryzmat obowiązku prounijnego wykładni orzeczeń TS³. Autorka zbada również, w jakim stopniu przyczynia się ono do osiągnięcia celów wyznaczonych przez dyrektywę w sprawie sprzedaży towarów konsumpcyjnych, jak również bardziej ogólnie: harmonizacji europejskiego prawa sprzedaży konsumenckiej⁴.

Najpierw krótko zostaną opisane obecnie obowiązujące przepisy regulujące w Europie prawa konsumenta w przypadku niezgodności towaru z umową, ustanowione przez dyrektywę w sprawie sprzedaży towarów konsumpcyjnych, włącznie z ich wykładnią przedstawioną w sprawie *Weber i Putz*

¹ Wyrok TS z 16.06.2011 r. w sprawach połączonych C-65/09 *Weber v. Wittmer* oraz C-87/09 *Putz v. Medianess*, ECLI:EU:C:2011:396. Głosy do tego orzeczenia można znaleźć np. w: J.A. Luzak, *Who should bear the risk of the removal of the non-conforming goods? Joined cases C-65/09 and C-87/09 (Weber and Putz)*, *Journal of European Consumer and Market Law* 2012, vol. 1, s. 35–40; A. Johnston, H. Unberath, *Joined cases C-65/09 & C-87/09, Gebr. Weber GmbH v. Jürgen Wittmer and Ingrid Putz v. Medianess Electronics GmbH, Judgment of the Court of Justice (First Chamber) of 16 June 2011*, *Common Market Law Review* 2012, vol. 2, s. 793–808; F. Zoll, *Zarzut bezwzględnej nadmierności kosztów usunięcia niezgodności towaru konsumpcyjnego z umową w projekcie wspólnych europejskich przepisów o sprzedaży. Uwagi na tle orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Weber/Putz*, [w:] J. Pisuliński, P. Tereskiewicz, F. Zoll (red.), *Rozprawy z prawa cywilnego, własności intelektualnej i prawa prywatnego międzynarodowego. Księga pamiątkowa dedykowana prof. B. Gawlikowi*, LexisNexis, Warszawa 2012, s. 315–325.

² Zob. art. 8 ustawy z 27.07.2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. 2002 Nr 141, poz. 1176 ze zm.) oraz np. wyrok SN z 5.07.2012 r., IV CSK 75/12.

³ Zob. np. A. Kunkiel-Kryńska, *Metody harmonizacji prawa konsumenckiego w Unii Europejskiej i ich wpływ na procesy implementacyjne w państwach członkowskich*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013, s. 111–118; E. Łętowska, *Multicentryczność współczesnego systemu prawa i jej konsekwencje*, „Państwo i Prawo” 2005, nr 4, s. 3–11.

⁴ Dyrektywa 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 25.05.1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (Dz. Urz. WE 1999 L 171/12).

w odniesieniu do kosztów wymiany towaru⁵. W obu tych sprawach to sądy niemieckie zwróciły się do TS z wnioskiem o wydanie orzeczeń w trybie prejudycjalnym, tak więc następnie przedstawione zostanie rozwiązanie zagadnienia podziału kosztów wymiany towaru pomiędzy sprzedawcę a konsumenta zastosowane przez niemiecki Sąd Najwyższy (Bundesgerichtshof; dalej: BGH) w sprawie *Weber*⁶. Szczególna uwaga zostanie poświęcona dwóm problematycznym aspektom wykładni, które mogą być różnie interpretowane przez sądy krajowe: jak podzielić koszty wymiany towaru pomiędzy sprzedawcę a konsumenta oraz konsekwencje przyznania uprawnienia do odstąpienia od umowy sprzedaży konsumentowi wówczas, gdy ograniczenie roszczenia do zwrotu kosztu wymiany towaru poniesionego przez konsumenta stanowi istotną dla niego niedogodność. W tej analizie uwzględnione zostaną problemy, z którymi prawdopodobnie będzie borykał się sąd krajowy, gdy przyjdzie mu decydować w podobnych sprawach.

II. Roszczenia kupującego w przypadku niezgodności towaru z umową

Dyrektywa 1999/44/WE w sprawie sprzedaży towarów konsumpcyjnych zmierza, m.in. za pomocą art. 3, do ujednoczenia odpowiedzialności sprzedawcy za towary niezgodne z umową, które zostały sprzedane konsumentom⁷. Ustawodawca europejski podziela przeważającą w krajach systemów *civil law* opinię, że w przypadku nienależytego wykonania umowy przez sprzedawcę powinien on otrzymać kolejną szansę na poprawne wykonanie swoich zobowiązań wynikających z umowy. Artykuł 3 dyrektywy 1999/44/WE wprowadza zatem hierarchię uprawnień przysługujących konsumentowi w przypadku niezgodności towaru z umową, w wyniku której konsument ma w pierwszej kolejności prawo żądać naprawy lub wymiany towaru wadliwego, zanim będzie mógł skorzystać z uprawnienia do odstąpienia od umowy sprzedaży lub też domagać się obniżenia ceny⁸. Wybór roszczenia należy do konsumenta, lecz sprzedawca jest również chroniony, gdyż może odmówić uczynienia zadość roszczeniu wybranemu przez konsumenta, jeżeli jego wykonanie byłoby niemożliwe lub nadmiernie kosztowne⁹. Jeżeli sprzedawca zgodzi się na wybrane przez konsumenta roszczenie, wówczas musi on przywrócić zgodność towaru z umową bezpłatnie, nie stwarzając przy tym istotnej niedogodności dla konsumenta¹⁰.

III. Wyrok TS w sprawie *Weber i Putz*

Opisane powyżej przepisy zostały poddane dokładnej analizie przez TS w wyroku w sprawach połączonych *Weber i Putz*. W obu tych sprawach towar niezgodny z umową został doręczony konsumentowi, po czym niezgodność ta wyszła na jaw dopiero po zamontowaniu towaru przez konsumenta. W sprawie *Weber* konsument zakupił polerowane płytki podłogowe, które były pokryte

⁵ „Koszty wymiany towaru” obejmują zarówno koszty demontażu towaru niezgodnego z umową, jak również koszty zamontowania nowego, zgodnego z umową towaru. Niekwestionowane było w tej sprawie, że sam koszt dostawy nowego, zgodnego z umową towaru spoczywa na sprzedawcy, zgodnie z art. 3 pkt 3 dyrektywy 1999/44/WE.

⁶ Wyrok BGH z 21.12.2011 r., sprawa VIII ZR 70/08, *Neue Juristische Wochenschrift* 2012, vol. 15, s. 1073.

⁷ Pkt 6 preambuły dyrektywy 1999/44/WE.

⁸ Więcej o hierarchii uprawnień konsumenta w przypadku niezgodności towaru z umową zob.: D. Staudenmayer, *The Directive on the Sale of Consumer Goods and Associated Guarantees – A Milestone in the European Consumer and Private Law*, *European Review of Private Law* 2000, vol. 4, s. 554–556; H.-W. Micklitz, *Sale of consumer goods*, [w:] H.-W. Micklitz, N. Reich, P. Rott (red.), *Understanding EU Consumer Law*, Intersentia, Antwerpia 2009, s. 167–171.

⁹ Pkt 11 preambuły dyrektywy 1999/44/WE.

¹⁰ Pkt 10 preambuły dyrektywy 1999/44/WE oraz art. 3 pkt 3 dyrektywy 1999/44/WE.

smugami, co jednak dało się zauważyć dopiero wtedy, gdy około dwie trzecie tych płytek zostało już ułożone w domu konsumenta¹¹. W sprawie *Putz* konsument kupił i zainstalował w swoim mieszkaniu nową zmywarkę, która okazała się wadliwa¹². Ponieważ w obu przypadkach usunięcie wady było niemożliwe, jedynym uprawnieniem przysługującym konsumentom, aby uzyskać towar zgodny z umową, było roszczenie o wymianę wadliwego towaru. Sprzedawcy byli skłonni dostarczyć konsumentom nowy, zgodny z umową towar, jednak odmówili pokrycia kosztów wymiany towaru na wolny od wad. Koszt wymiany towaru, tj. usunięcia już zamontowanych płytek czy zmywarki oraz zainstalowania nowych, wolnych od wad płytek czy zmywarki, był dość wysoki. Zdaniem konsumentów niesłuszne byłoby obarczanie ich kosztem wymiany towaru, gdy już raz zapłacili za poprawny montaż zakupionego towaru i nie powinni ponosić kosztów w związku z jego niezgodnością z umową i koniecznością wymiany (nie ciąży na nich ryzyko w tym zakresie)¹³. TS uznał, że na sprzedawcy spoczywa obowiązek poniesienia kosztów wymiany towaru niezgodnego z umową, biorąc pod uwagę, że koszty te nie powstałyby, gdyby dostarczony towar odpowiadał umowie¹⁴. Do oceny tej przyczyniła się również konieczność zapewnienia konsumentowi bezpłatnej możliwości dochodzenia jego uprawnienia w związku z niezgodnością towaru z umową tak, aby nie zniechęcić konsumenta do korzystania z roszczeń przyznanych mu na wypadek niezgodności towaru z umową na podstawie artykułu 3 dyrektywy 1999/44/WE¹⁵. Ustanowiona w ten sposób przez TS metoda wykładni europejskiego prawa sprzedaży konsumenckiej byłaby łatwa w zastosowaniu dla sądów krajowych, gdyby TS nie dodał do niej kilku zastrzeżeń.

Po pierwsze, TS orzekł, że wówczas, gdy brak jest faktycznej możliwości uczynienia zadość jednemu z dwóch, przysługujących konsumentowi roszczeń, tj. bądź to roszczeniu o naprawę, bądź o wymianę, sprzedawca nie ma podstaw do kwestionowania zasadności podniesionego przez konsumenta żądania, twierdząc, iż jest ono nadmiernie kosztowne¹⁶. TS ocenił zatem charakter nadmierności kosztów jako względny, a nie bezwzględny¹⁷. Oznacza to, że roszczenie konsumenta może być ocenione jako nadmiernie kosztowne, mając na uwadze koszt niezbędny do spełnienia tego roszczenia w porównaniu z kosztem niezbędnym do poniesienia w razie spełnienia drugiego, przewidzianego w dyrektywie w pierwszej kolejności roszczenia. Jeżeli wykonanie jednego z dwóch przysługujących konsumentom w pierwszej kolejności roszczeń jest niemożliwe, jak w sprawie *Weber i Putz*, wówczas koszt jego realizacji jest nieokreślony, a w konsekwencji nie może on stanowić miary dla oceny możliwości realizacji drugiego, dostępnego w pierwszej kolejności roszczenia¹⁸. Podsumowując: sprzedawca nie może odmówić wykonania wybranego przez konsumenta roszczenia zaledwie na podstawie argumentacji, że jest ono dla niego nadmiernie kosztowne.

W związku z nałożeniem na sprzedawcę obowiązku uczynienia zadość roszczeniu wybranemu przez konsumenta bez względu na jego koszt, kiedy drugie z roszczeń przysługujących

¹¹ Wyrok TS w sprawie *Weber i Putz*, pkt 16.

¹² *Ibidem*, pkt 24 i 25.

¹³ Warto tutaj zauważyć, że nowe przepisy dyrektywy 2011/83/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z 25.10.2011 r. w sprawie praw konsumentów (Dz. Urz. UE 2011 L 304/64) regulujące dostarczenie (art. 18) oraz przejście ryzyka (art. 20) przy sprzedaży towarów konsumpcyjnych nie odnoszą się do kwestii omawianych w niniejszym artykule związanych z wymianą towaru wadliwego.

¹⁴ Wyrok TS w sprawie *Weber i Putz*, pkt 56 i 57.

¹⁵ *Ibidem*, pkt 50, 55 i 62.

¹⁶ *Ibidem*, pkt 71.

¹⁷ *Ibidem*, pkt 67 i 68.

¹⁸ *Ibidem*, pkt 71.

konsumentowi w pierwszej kolejności jest niemożliwe, TS postanowił doprecyzować zasady podziału kosztów wymiany towaru na wolny od wad, aby nie nałożyć zbyt dużego ciężaru finansowego na sprzedawcę. A zatem, w sytuacji, gdy sprzedawca, który był zobowiązany do pokrycia kosztów wymiany towaru wadliwego, nie jest w stanie uczynić zadość roszczeniu konsumenta o wymianę tego towaru przez przyznanie mu prawa do naprawy jako mniej kosztownego, TS zezwała sądom krajowym ograniczyć wysokość roszczenia konsumenta o zwrot kosztów wymiany towaru¹⁹. Przy obliczaniu, do jakiej wysokości ograniczyć roszczenie konsumenta o zwrot kosztów wymiany towaru wadliwego, sąd krajowy powinien wziąć pod uwagę wartość towaru zgodnego z umową, znaczenie braku zgodności towaru z umową dla korzystania z towaru, a także cel dyrektywy w sprawie sprzedaży towarów konsumpcyjnych, którym było zapewnienie wysokiego poziomu ochrony konsumentów²⁰. Wynikiem analizy sądu krajowego nie powinno być zatem takie ograniczenie wysokości roszczenia konsumenta, które odbierałoby sens przyznanemu konsumentowi prawu do „bezpłatnego” przywrócenia zgodności towaru z umową. Ograniczenie wysokości roszczenia o zwrot kosztów wymiany towaru nie powinno również zniechęcić konsumenta do dochodzenia przysługującego mu roszczenia ani podważyć ogólnej reguły, że to sprzedawca jest stroną zobowiązaną do poniesienia dodatkowych kosztów wynikających z faktu niezgodności towaru z umową.

Dzięki zastosowaniu powyższego rozwiązania TS chroni sprzedawców przed koniecznością poniesienia nadmiernych kosztów przy przywracaniu zgodności towaru z umową. Aby jednocześnie nie nałożyć nadmiernego ciężaru finansowego na konsumenta, TS doradza sądom krajowym uznanie za uzasadnioną decyzję konsumenta o odstąpieniu od umowy sprzedaży bez konieczności żądania najpierw naprawy czy wymiany towaru wadliwego wówczas gdy sąd krajowy ograniczył wysokość roszczenia konsumenta o zwrot kosztów wymiany towaru niezgodnego z umową²¹. Tak więc jeżeli konsument uzna, że ograniczenie wysokości jego roszczenia nakłada na niego zbyt wielki ciężar finansowy, wówczas, zdaniem TS, sąd krajowy powinien uznać, iż konsument nie może wykorzystać swoich roszczeń bez doświadczenia istotnych niedogodności. Rezultatem takiej oceny jest przyznanie konsumentowi prawa do odstąpienia od umowy sprzedaży albo roszczenia do obniżenia ceny towaru zamiast konieczności żądania w pierwszej kolejności naprawy czy wymiany towaru niezgodnego z umową.

Wyrok w sprawie *Weber i Putz* był poddany krytyce w związku z wprowadzeniem znacznej niepewności odnośnie do tego, jak wskazane w nim zasady powinny być stosowane w praktyce przez sądy krajowe²². Kilka lat po wydaniu tego orzeczenia można ocenić jego wpływ na prawo państw członkowskich i zakres harmonizacji europejskiego prawa sprzedaży konsumenckiej przez zbadanie, w jaki sposób sądy krajowe stosują ustanowione w nim zasady. W dalszej części artykułu analizie poddanych zostanie kilka kwestii, które w wyniku braku szczegółowych wytycznych europejskich zarówno w dyrektywie o sprzedaży towarów konsumpcyjnych, jak i w wyroku w sprawie *Weber i Putz*, mogą zagrozić harmonizacji europejskiego prawa sprzedaży konsumenckiej.

Po pierwsze, konsument powinien mieć prawo wyboru pomiędzy zwróceniem się ze swoim roszczeniem, wynikającym z niezgodności towaru z umową, do sprzedawcy albo wybraniem innego przedsiębiorcy, gdy sprzedawca odmawia wykonania uprawnienia wybranego przez konsumenta.

¹⁹ Ibidem, pkt 73, 74 i 76.

²⁰ Ibidem, pkt 76.

²¹ Ibidem, pkt 77.

²² Zob. przypis 1.

W tym ostatnim przypadku konsument zachowuje roszczenie o zwrot kosztów naprawy albo o wymianę wadliwego towaru wobec sprzedawcy. TS wypowiedział się jednak wyłącznie o możliwości ograniczenia przez sądy krajowe roszczenia konsumenta o „zwrot” kosztów wymiany towaru wadliwego, co sugeruje, że konsument powinien zwrócić się do innego przedsiębiorcy niż sprzedawca z roszczeniem o demontaż towaru niezgodnego z umową oraz zamontowanie nowego towaru²³. Wynikiem takiej wykładni może być pozbawienie konsumentów możliwości dochodzenia od sprzedawcy poprawnego wykonania jego zobowiązań umownych. Jednocześnie odbiera ono również prawo sprzedawcy do naprawienia wadliwie wykonanego zobowiązania, co mogłoby być finansowo bardziej korzystnym rozwiązaniem niż konieczność zwrotu kosztów poniesionych przez innego przedsiębiorcę za demontaż towaru wadliwego i zamontowanie nowego towaru²⁴.

Po drugie, TS pozostawia uznaniu sądów krajowych, jak sprawiedliwie podzielić koszty wymiany towaru niezgodnego z umową pomiędzy strony umowy²⁵. Można zatem oczekiwać, że zasady uznawania roszczeń konsumentów o zwrot kosztów wymiany towaru wadliwego będą się różniły w poszczególnych państwach członkowskich. Niewątpliwie sądy krajowe będą brały pod uwagę różne czynniki przy określaniu wysokości tego roszczenia i będą nadawały im różną wagę.

Po trzecie, ponieważ konsument może zdecydować się odstąpić od umowy sprzedaży, kiedy sąd ograniczy jego roszczenie o zwrot kosztów wymiany towaru niezgodnego z umową, niezbędne jest zbadanie, jakie finansowe skutki takie odstąpienie od umowy mogłoby mieć dla konsumentów. Ponieważ europejskie prawo konsumenckie pozostawia w dyspozycji państw członkowskich regulację skutków odstąpienia od umowy sprzedaży konsumenckiej oraz ewentualnego odszkodowania, można się spodziewać, że konsumenci w różnych państwach europejskich znajdą się w odmiennych sytuacjach.

IV. Doktryna niemiecka

Niemiecki Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21.12.2011 r.²⁶ kontynuującym sprawę *Weber* orzekł, jak przepisy niemieckiego kodeksu cywilnego (*Bürgerliches Gesetzbuch*; dalej: BGB) powinny być wykładane tak, aby pozostawały one w zgodzie z regułami wyznaczonymi przez TS w sprawie *Weber i Putz*. Problematiczna okazała się szczególnie wykładnia § 439 BGB regulującego roszczenia konsumenta w przypadku wady towaru²⁷.

Po pierwsze, § 439(1) BGB wyraźnie odnosi się jedynie do możliwości dochodzenia przez konsumenta bezpłatnej dostawy towaru zgodnego z umową²⁸. BGH postanowił szeroko zinterpretować pojęcie „dostawa”, co pozwala na objęcie zakresem zastosowania tego pojęcia również demontaż towaru wadliwego tak, aby konsument mógł domagać się od sprzedawcy pokrycia kosztu demontażu²⁹. Oczywiście przyjęcie takiej wykładni pojęcia „dostawa” pozostawia istniejące

²³ Wyrok TS w sprawie *Weber i Putz*, pkt 74.

²⁴ A. Johnston, H. Unberath, *Joined cases C-65/09 & C-87/09...*, s. 801. O racjonalności pozostawienia decyzji sprzedawcy, czy wymienić towar na wolny od wad, czy też pozostawić wymianę towaru wadliwego innemu przedsiębiorcy, zobowiązując się pokryć koszty tej wymiany, zob. na przykład w odniesieniu do prawa austriackiego: W. Faber, *OGH erstmals zur Aus- und Einbaukostentragung durch den Verkäufer nach EuGH verb Rs C-65/09 und C-87/09 (Weber und Putz)*, *Juristische Blätter* 2013, vol. 3, s. 153–156.

²⁵ J.A. Luzak, *Who should bear the risk...*, s. 39–40.

²⁶ Wyrok BGH z 21.12.2011 r., sprawa VIII ZR 70/08, *Neue Juristische Wochenschrift* 2012, vol. 15, s. 1073.

²⁷ Zob. np. F. Zoll, *Zarzut bezwzględnej nadmierności...*, s. 317.

²⁸ Zob. np. H.P. Westermann, komentarz do § 439 BGB, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, tom 3, §§ 433-610, wydanie 6., C.H. Beck, München 2012, s. 196–198.

²⁹ Wyrok BGH w sprawie VIII ZR 70/08, pkt 25 i 26. Popiera to rozwiązanie m.in. C. Höpfner, glosa do wyroku BGH w sprawie VIII ZR 70/08, *Juristenzeitung* 2012, vol. 9, s. 474. Zob. również: F. Zoll, *Zarzut bezwzględnej nadmierności...*, s. 318–319.

przepisy prawa niemieckiego w zgodzie z wymogami prawa europejskiego bez konieczności ich zmiany, jednak należy się zastanowić, jak daleko można rozszerzać dosłowne brzmienie danego pojęcia bez podważenia pewności obrotu prawnego. Słusznie zatem doktryna niemiecka skrytykowała tak znaczące rozszerzenie pojęcia „dostawa”, zwłaszcza jeżeli ma ono zastosowanie jedynie w odniesieniu do sprzedaży konsumenckiej³⁰. W kolejnym wyroku z dnia 17.10.2012 r.³¹ BGH sprecyzował, że również koszty zamontowania nowego, zgodnego z umową towaru, powinny być objęte zakresem pojęcia „dostawa”³². Rezultatem tak szerokiej wykładni jest umożliwienie konsumentowi dochodzenia roszczenia o zwrot kosztów zarówno demontażu towaru wadliwego, jak i zamontowania nowego towaru zgodnego z umową w ramach zasady, że konsument ma prawo bezpłatnie otrzymać towar zgodny z umową³³. Wydaje się jednak, że bezpieczniejszym wyjściem dla pewności niemieckiego systemu prawnego byłoby dodanie przepisu do BGB odnośnie do odpowiedzialności za zwrot kosztów wymiany towaru³⁴.

Trudniejsza okazała się dla BGH wykładnia § 439(3) BGB, który to przepis zezwala sprzedawcy odmówić spełnienia roszczenia konsumenta, jeżeli koszty związane z realizacją tego roszczenia są nadmiernie wysokie nie tylko w porównaniu z kosztem drugiego, dostępnego w pierwszej kolejności roszczenia, lecz również w sensie gospodarczym (ekonomicznym)³⁵. Niemieckie prawo uznawało więc do tej pory bezwzględny charakter nadmierności kosztów roszczenia, co w sprawie *Weber*, gdzie naprawa towaru wadliwego była niemożliwa, pozwoliło sprzedawcy odmówić wymiany towaru niezgodnego z umową, jeśli wymiana ta byłaby kosztowna. Taka ocena charakteru nadmierności kosztów została odrzucona przez TS, gdy zdefiniował on nadmierność kosztów jako mającą charakter względny w odniesieniu do pozostałego, dostępnego w pierwszej kolejności roszczenia³⁶. Oczywista sprzeczność przepisu prawa niemieckiego z prawem europejskim wymaga, zdaniem BGH, zmiany treści przepisu § 439(3) BGB przez ustawodawcę niemieckiego. W oczekiwaniu na nowe przepisy BGH wskazuje na tymczasową konieczność redukcji teleologicznej wykładni tego przepisu w sprawach dotyczących konsumentów, na podstawie której sprzedawca nie ma prawa odmówić wykonania roszczenia wybranego przez konsumenta, powołując się na nadmierność kosztów, jeżeli drugie roszczenie przewidziane w pierwszej kolejności nie jest możliwe do spełnienia³⁷.

Najciekawsza pozostaje jednak kwestia, jak BGH podszedł do konieczności podziału kosztów wymiany towaru niezgodnego z umową pomiędzy konsumenta a sprzedawcę. W następnej części przedstawione zostaną argumenty, które sąd niemiecki wziął pod uwagę, jak również wskazane zostaną te czynniki, które mogłyby wpłynąć na określenie wysokości roszczenia konsumenta

³⁰ B. Gsell, glosa do wyroku BGH w sprawie BGH VIII ZR 70/08, *Zeitschrift für das Juridische Studium online*, dostępna na http://www.zjs-online.com/dat/artikel/2012_3_573.pdf, s. 369–375; M. Alexander, glosa do wyroku BGH w sprawie BGH VIII ZR 70/08, *Versicherungsrecht* 2012, vol. 15, s. 629.

³¹ Wyrok BGH z 17.10.2012 r., sprawa VIII ZR 226/11, *Neue Juristische Wochenschrift* 2013, vol. 4, s. 220.

³² Wyrok ten zapadł w sprawie, w której przedmiotem sporu było roszczenie o zwrot kosztów wymiany towaru niezgodnego z umową zawartą pomiędzy dwoma przedsiębiorcami. BGH zdecydował, iż zasady wyznaczone w sprawie *Weber i Putz* nie muszą być stosowane w odniesieniu do umów nie-konsumenckich. Wcześniej o taką interpretację pojęcia „dostawa” wnosili m.in. N. Dietrich, S. Szalai, *Die künftige Regelung des Umfangs der Nacherfüllung im Kaufrecht*, *Die Deutsche Zeitschrift für Wirtschafts- und Insolvenzrecht* 2012, vol. 8, s. 320–321.

³³ Zob. np. W. Weidenkaff, komentarz do § 439 BGB, *Palandt Bürgerliches Gesetzbuch*, tom 7, C.H. Beck, München 2013, s. 662, pkt 11.

³⁴ Zob. np. N. Dietrich, S. Szalai, *Die künftige Regelung...*, s. 324.

³⁵ Zob. np. H. P. Westermann, komentarz do § 439 BGB..., s. 203–204; W. Weidenkaff, komentarz do § 439 BGB. S. 663, pkt 16a; F. Zoll, *Zarzut bezwzględnej nadmierności...*, s. 317.

³⁶ Wyrok TS w sprawie *Weber i Putz*, pkt 68.

³⁷ Wyrok BGH w sprawie VIII ZR 70/08, pkt 29–31; W. Weidenkaff, komentarz do § 439 BGB, s. 663, pkt 21a; M. Alexander, glosa do wyroku BGH..., s. 630; F. Zoll, *Zarzut bezwzględnej nadmierności...*, s. 318–319; N. Dietrich, S. Szalai, *Die künftige Regelung...*, s. 321. Krytycznie o tym rozwiązaniu: C. Höpfner, glosa do wyroku BGH w sprawie VIII ZR 70/08..., s. 476.

o zwrot kosztów wymiany towaru, a które nie zostały rozpatrzone. Niestety, BGH wiele pytań pozostawił nierozstrzygniętych wbrew oczekiwaniom doktryny, a ostatnie nowelizacje BGB nie odnosiły się do tych zagadnień³⁸.

V. Podział kosztów...

W sprawie *Weber* koszt wymiany towaru wadliwego był wyjątkowo wysoki. Dostarczone konsumentowi polerowane płytki podłogowe kosztowały ok. 1380 euro, podczas gdy koszt demontażu wadliwych płytek razem z kosztem zamontowania nowych płytek bez smug miał osiągnąć ok. 5800 euro. Naprawa płytek nie była możliwa, więc zgodnie z wyrokiem TS sprzedawca nie mógł odmówić wymiany płytek i zobowiązany był do zwrotu konsumentowi kosztów wymiany towaru niezgodnego z umową. Jednak biorąc pod uwagę znaczny ciężar finansowy, który spoczywałby na sprzedawcy, gdyby ten musiał zwrócić konsumentowi całość kosztów wymiany towaru (ponadczterokrotnie wyższy od ceny towaru), sąd krajowy mógł ograniczyć wysokość roszczenia konsumenta. BGH ograniczył zatem wysokość roszczenia konsumenta o zwrot kosztów wymiany towaru niezgodnego z umową, wynoszących ok. 5.800 euro, do wysokości zaledwie 600 euro. Można zauważyć, choć BGH nie dokonuje w tym zakresie porównania, że roszczenie konsumenta ograniczone zostało do około 10% kwoty wymiany towaru wadliwego czy też do mniej więcej połowy wartości towaru zgodnego z umową³⁹. Nie ulega wątpliwości, że przy obliczaniu wysokości, do której ograniczone zostało roszczenie, BGH wziął pod uwagę wartość towaru zgodnego z umową, jak również rodzaj i znaczenie wady towaru. Wada płytek została uznana przez BGH za mało znaczącą, gdyż uszkodzony został jedynie wygląd tych płytek (smugi na płytkach), natomiast mogły one dalej spełniać swoją funkcję⁴⁰.

Przedstawiony wyżej podział kosztów wydaje się dosyć surowy, jeśli chodzi o poziom ochrony konsumentów, jaki ustala. Mimo że BGH twierdzi, iż wyrok ten nie powinien zostać odebrany jako ustanawiający reguły, jak dzielić koszt wymiany towaru wadliwego pomiędzy konsumentów a sprzedawców w przyszłych sprawach, to jednak można oczekiwać, iż sądy niemieckie zastosują te same kryteria, które zostały uwzględnione przez BGH⁴¹. W oczekiwaniu na wydanie przez ustawodawcę niemieckiego zasad regulujących podział tych kosztów, które chroniłyby zamierzoną równowagę pomiędzy interesami zarówno konsumenta, jak i sprzedawcy, można krytycznym okiem ocenić analizę dokonaną przez BGH.

Po pierwsze, w odniesieniu do ustalania rodzaju i znaczenia niezgodności towaru z umową BGH wydaje się ustanawiać niebezpieczne rozróżnienie na wady, które przeszkadzają danemu towarowi w wypełnianiu przeznaczonej mu funkcji i inne rodzaje niezgodności towaru z umową. Dla wielu konsumentów zewnętrzne cechy towaru mogą mieć równie ważne znaczenie jak funkcje, które ten towar spełnia, zwłaszcza gdy konsumenci kupują bardziej luksusowe towary. Na przykład, gdy konsument zamawia szare płytki dachowe, a otrzymuje je w neonowo żółtym kolorze, otrzymane przez konsumenta płytki być może dalej będą w stanie spełnić wymaganą funkcję, to znaczy ochronić dom przed cieknącą do środka wodą. W takiej sytuacji niezgodność tych płytek

³⁸ M. Alexander, glosa do wyroku BGH..., s. 629; N. Dietrich, S. Szalai, *Die künftige Regelung...*, s. 321, 324–325.

³⁹ Krytycznie o braku uzasadnienia przez BGH ograniczenia roszczenia konsumenta do takiej wysokości wypowiedają się również: N. Dietrich, S. Szalai, *Die künftige Regelung...*, s. 321.

⁴⁰ Wyrok BGH w sprawie VIII ZR 70/08, pkt 54.

⁴¹ *Ibidem*, pkt 54. Krytycznie o tym rozwiązaniu wypowiedają się również: N. Dietrich, S. Szalai, *Die künftige Regelung...*, s. 321.

z umową mogłaby zostać oceniona przez sądy niemieckie jako jedynie częściowo znacząca, tak jak w sprawie *Weber*. Trudno sobie jednak wyobrazić konsumenta decydującego się na zamontowanie tych neonowo żółtych płytek. Ponadto, takie rozumowanie sądów niemieckich wydaje się stać w sprzeczności z dotychczasowymi wyrokami tych sądów, np. w niemieckim konsumenckim prawie budowlanym. W kilku sprawach dotyczących wadliwego wykonania umowy budowlanej, gdzie wada produktu dotyczyła jedynie dekoracyjnych aspektów tego produktu, to znaczy wpływała ujemnie jedynie na jego wygląd, sądy niemieckie uznały niezgodność produktu z umową, a rodzaj i znaczenie wady nie miały wpływu na roszczenia przysługujące konsumentowi⁴². Należy zachować nadzieję, że przyjęta przez BGH interpretacja prowadząca do podziału wad na te, które przeszkadzają danemu towarowi w wypełnianiu przeznaczonej mu funkcji i inne rodzaje niezgodności towaru z umową, nie zostanie rozszerzona na sytuacje, w których roszczenia konsumenta nie obejmą dodatkowych kosztów związanych z żądaniem wymiany towaru wadliwego.

Po drugie, podczas gdy BGH dokładnie wypełnia pierwsze wskazówki TS i przy orzekaniu o ograniczeniu wysokości roszczenia konsumenta o zwrot kosztów wymiany towaru wadliwego⁴³ uwzględnia wartość towaru zgodnego z umową oraz znaczenie wady, mniej uwagi poświęcone zostaje konieczności zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów⁴⁴. TS zwraca uwagę sądom krajowym, że jeśli ograniczenie wysokości roszczenia konsumenta o zwrot kosztów wymiany towaru wadliwego powstrzyma konsumenta przed dochodzeniem jego praw związanych z niezgodnością towaru z umową, może to zagrozić wysokiemu poziomowi ochrony konsumentów. Sytuacja ta może m.in. powstać wówczas, gdy sądy krajowe nie uwzględnią kosztów przywrócenia zgodności towaru z umową, lecz jedynie wezmą pod uwagę wartość towaru zgodnego z umową i znaczenie niezgodności tego towaru z umową. Rzecznik generalny Jan Mazák stwierdził w swojej opinii, że konsumenci po otrzymaniu towaru mogą postąpić z nim w różny sposób, co oznacza, iż ten sam towar może zostać zamontowany przez kilku konsumentów na różne sposoby. Oczekiwanie, że sprzedawcy musieliby przewidzieć różne sposoby montażu towaru oraz być gotowi na pokrycie ich kosztów, mogłoby zatem zostać uznane za nieracjonalne⁴⁵. TS zauważa jednak słusznie, iż jeżeli sprzedawca poprawnie wykonałby swoje zobowiązania umowne i dostarczył konsumentowi towar zgodny z umową, wówczas metoda zamontowania tego towaru wybrana przez konsumenta oraz jej koszt byłyby dla sprzedawcy bez znaczenia⁴⁶. Zastanawiające jest zatem nieuwzględnienie kosztów wymiany towaru wadliwego przez BGH przy obliczaniu wysokości ograniczenia roszczenia konsumenta. W niniejszej sprawie wątpliwe wydaje się, aby konsument zdecydował się na żądanie wymiany płytek niezgodnych z umową, jeżeli wiedziałby, że z ok. 5800 euro kosztów wymiany tych płytek uzyskałby on od sprzedawcy zwrot jedynie około 10% tej kwoty.

Biorąc pod uwagę, że TS wskazuje na odpowiedzialność sprzedawcy w zakresie ponoszenia kosztów wymiany towaru wadliwego, mogłoby się wydawać, iż konsument powinien być bardziej chroniony przed ponoszeniem tego ciężaru finansowego niż przez zapewnienie mu zwrotu zaledwie

⁴² Zob. np. wyrok OLG Hamm z 09.07.2009 r., 21 U 46/09 (opublikowany na stronie www.ibr-online.de); wyrok OLG Köln z 16.07.1993 r., 19 U 42/93 (BauR 1993, 728).

⁴³ Wyrok TS w sprawie *Weber i Putz*, pkt 74.

⁴⁴ Ibidem, pkt 76. Zob. również: M. Alexander, glosa do wyroku BGH..., s. 630.

⁴⁵ Opinia A.G. Mazák w sprawie *Weber i Putz*, pkt 63. Zob. również: N. Dietrich, S. Szalai, *Die künftige Regelung...*, s. 323.

⁴⁶ Wyrok TS w sprawie *Weber i Putz*, pkt 56–57.

10% całego kosztu, do czego w praktyce prowadzi wyżej omówiony wyrok BGH. Uzasadnienie takiej decyzji BGH można znaleźć w ostatnich zdaniach wyroku w sprawie *Weber i Putz*: „Przepis ten⁴⁷ nie stoi jednak na przeszkodzie temu, by roszczenie konsumenta o zwrot kosztów demontażu towaru wadliwego i zamontowania towaru zastępczego ograniczało się w takim przypadku do poniesienia przez sprzedawcę kwoty proporcjonalnej”⁴⁸. TS wyraźnie wypowiada się w tej sprawie o możliwości ograniczenia prawa konsumenta do roszczenia zwrotu kosztów wymiany towaru wadliwego, nie ustosunkowując się do zakresu obowiązku sprzedawcy do wymiany towaru⁴⁹. Takie rozróżnienie może pozwolić TS na ograniczenie praw konsumenta bez konieczności zakwestionowania hierarchii roszczeń ustalonej w dyrektywie o sprzedaży towarów konsumpcyjnych. Użyte przez TS pojęcia („zwrot kosztów”, „ograniczało się”) sugerują przerzucenie ciężaru finansowego pokrycia kosztów wymiany towaru wadliwego na konsumenta, co może być sprzeczne z celami dyrektywy, jeśli zniechęci konsumenta do korzystania z roszczeń przysługujących mu w pierwszej kolejności. Sąd niemiecki stosuje się jednak do wytycznych TS.

Trudno jest powiedzieć, jak BGH obliczył wysokość ograniczenia roszczenia konsumenta o zwrot kosztów wymiany towaru niezgodnego z umową⁵⁰. Porównując wysokość wartości towaru zgodnego z umową, kosztów wymiany towaru wadliwego i przyznanego konsumentowi roszczenia, wydaje się, że jedynie ten pierwszy element został uwzględniony w kalkulacjach BGH. Skoro wada została uznana za mało istotną, to wysokość roszczenia została ograniczona do połowy wartości towaru zgodnego z umową⁵¹. Oznacza to, że im wyższe będą koszty wymiany towaru wadliwego, tym większy ciężar będzie spoczywał na konsumentce, skoro wysokość tych kosztów nie jest brana przez sąd niemiecki pod uwagę. Taka interpretacja może zarówno prowadzić do podważenia celu dyrektywy, jak i zignorować ostrzeżenie TS, aby ograniczenie wysokości roszczenia konsumenta nie prowadziło do „pozbawieni(a) w praktyce treści prawa konsumenta do uzyskania zwrotu tych kosztów”⁵². Konsument nie powinien być zatem zniechęcony do skorzystania z przysługującego mu roszczenia. Im wyższe będą koszty wymiany towaru, tym wyższe powinno być zatem przyznane konsumentowi roszczenie. Tylko taka relacja może zachęcić konsumentów do skorzystania z przysługujących im praw w przypadku niezgodności towaru z umową. Prawdopodobnie można by empirycznie określić, jak wielki ciężar finansowy może być do zaakceptowania przez konsumenta. Oczywiście wydaje się jednak, że TS postrzega konieczność zapłacenia całego kosztu wymiany towaru wadliwego jako czynnik demotywujący konsumenta, który być może powstrzyma się wówczas przed zwróceniem się do sprzedawcy o naprawę towaru wadliwego. Bardzo prawdopodobne jest zatem, że konieczność zapłaty 90% kosztu wymiany towaru wadliwego wywrze na konsumentce taki sam efekt. Wówczas wyrok BGH w danej sprawie miałby zdecydowanie negatywny wpływ na osiągnięcie celów założonych w dyrektywie o sprzedaży towarów konsumpcyjnych konsumentom⁵³.

⁴⁷ Tj. artykuł 3(3) dyrektywy 1999/44/WE.

⁴⁸ Wyrok TS w sprawie *Weber i Putz*, pkt 78.

⁴⁹ A. Johnston, H. Unberath, *Joined cases C-65/09 & C-87/09...*, s. 801.

⁵⁰ Zob. również: N. Dietrich, S. Szalai, *Die künftige Regelung...*, s. 321.

⁵¹ Zob. również: M. Alexander, glosa do wyroku BGH..., s. 630.

⁵² Wyrok TS w sprawie *Weber i Putz*, pkt 76.

⁵³ Zob. również: N. Dietrich, S. Szalai, *Die künftige Regelung...*, s. 321.

Sędziowie w państwach członkowskich UE, orzekając w podobnej sprawie, powinni mieć zatem na względzie kilka czynników⁵⁴. Po pierwsze, przy obliczaniu wysokości roszczenia konsumenta powinni uwzględnić zarówno wartość towaru zgodnego z umową, znaczenie wady towaru, jak i koszt wymiany towaru wadliwego. Po drugie, nie należy zapominać o celu przepisów dyrektywy o sprzedaży towarów konsumpcyjnych, mianowicie o zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony konsumentów. Mając to na uwadze, sądy krajowe powinny ostrożnie podejść do rozważania charakteru i znaczenia niezgodności towaru z umową, jak również do ograniczenia wysokości roszczenia konsumenta. Efektem zastosowania reguł ustalonych przez TS w sprawie *Weber i Putz* nie powinno być powstrzymanie konsumenta przed skorzystaniem z przysługujących mu praw⁵⁵.

VI. ... lub odstąpienie od umowy i odszkodowanie?

Jeśli sąd krajowy postanowi znacząco ograniczyć roszczenie konsumenta o zwrot kosztów wymiany towaru wadliwego, konsument może uznać spoczywający na nim z tego powodu ciężar finansowy za zbyt niedogodny, co uprawnia go do skorzystania z roszczeń przysługujących mu w drugiej kolejności w przypadku niezgodności towaru z umową: odstąpienia od umowy lub obniżenia ceny⁵⁶. Na podstawie niemieckiego wyroku w sprawie *Weber* można założyć, że konsument może bardziej skorzystać na odstąpieniu od umowy sprzedaży w przypadku wady towaru, niż na żądaniu od sprzedawcy wymiany towaru wadliwego, kiedy to koszt wymiany towaru jest wysoki i konsument musiałby pokryć jego większą część. Z tego punktu widzenia zasady ustanowione przez TS mogą wydawać się niezrozumiałe, gdyż mogą one podważyć istniejącą hierarchię roszczeń przysługujących konsumentowi w przypadku niezgodności towaru z umową⁵⁷.

Ponadto, konsekwencje odstąpienia od umowy sprzedaży przez konsumenta w wyniku niewywiązania się przez sprzedawcę z jego zobowiązań umownych pozostawione są do własnej regulacji w prawach państw członkowskich UE. W praktyce treść tych przepisów różni się co do tego, czy i w jakim zakresie w takiej sytuacji konsument uprawniony jest do odszkodowania. BGH nie porusza tej kwestii w swym orzeczeniu, odsyłając jedynie do ustaleń dokonanych wcześniej w tej sprawie przez OLG Frankfurt⁵⁸. Rozważając to zagadnienie szerzej na skali europejskiej, należy stwierdzić, iż jeżeli dane prawo krajowe zezwala konsumentowi na wysunięcie roszczenia o odszkodowanie w takim zakresie, aby przywrócić konsumenta do pozycji, w jakiej znajdowałby się, gdyby umowa sprzedaży została prawidłowo wykonana, wówczas przez odstąpienie od umowy sprzedaży konsument może podważyć równowagę ustanowioną przez TS w sprawie *Weber i Putz*⁵⁹. Mianowicie kwota odszkodowania obejmowałaby wówczas zarówno zwrot kosztów demontażu towaru niezgodnego z umową, jak i koszt zamontowania nowego, zgodnego z umową towaru. Faktycznie odszkodowanie byłoby wtedy równe kosztowi wymiany towaru wadliwego,

⁵⁴ Przynajmniej do czasu, kiedy ustawodawca nie wypowie się odnośnie podziału kosztu wymiany towaru. Zob. np. M. Alexander, glosa do wyroku BGH..., s. 630; C. Höpfner, glosa do wyroku BGH w sprawie VIII ZR 70/08..., s. 476.

⁵⁵ Z drugiej strony, jeśli rezultatem zastosowania tych zasad będzie podniesienie cen towarów konsumpcyjnych przez sprzedawców, aby zabezpieczyć ich przed koniecznością poniesienia dodatkowych kosztów wymiany towaru wadliwego, wówczas kosztami wymiany obciążony zostanie ostatecznie i tak konsument, zob.: N. Dietrich, S. Szalai, *Die künftige Regelung...*, s. 323.

⁵⁶ *Ibidem*, pkt 77.

⁵⁷ Zob. również: M. Jaensch, *Der Umfang der kaufrechtlichen Nacherfüllung*, Neue Juristische Wochenschrift 2012, vol. 15, s. 1027–1029; C. Höpfner, glosa do wyroku BGH w sprawie VIII ZR 70/08..., s. 476.

⁵⁸ Wyrok OLG Frankfurt z 14.02.2008 r., 15 U 5/07 (BauR 2008, 1494), zgodnie z którym roszczenie o odszkodowanie nie przysługuje z uwagi na brak winy sprzedawcy. Zob. też np. M. Jaensch, *Der Umfang der kaufrechtlichen Nacherfüllung...*, s. 1029.

⁵⁹ Nie we wszystkich prawach krajowych konieczne będzie udowodnienie winy sprzedawcy przy żądaniu odszkodowania przez konsumenta. Zob. na przykład o prawie austriackim: W. Faber, *OGH erstmals zur...*, p. 159–160.

czyli konsument uzyskałby w ten sposób to samo, co próbował uzyskać za pomocą domagania się wymiany towaru na koszt sprzedawcy. Nie wydaje się jednak, żeby TS taki właśnie skutek miał na myśli, wprowadzając ostateczną regułę w sprawie *Weber i Putz*. Takie rozwiązanie mogłoby bowiem przyczynić się do wzrostu liczby rozwiązyanych umów sprzedaży i zniechęcić konsumenta do udzielenia sprzedawcy kolejnej szansy na poprawne wykonanie umowy sprzedaży, co było celem wprowadzenia hierarchii roszczeń w dyrektywie o sprzedaży towarów konsumpcyjnych. W rezultacie takiej wykładni na sprzedawcy nadal spoczywałby też duży ciężar finansowy, a utraciłby on korzyści wynikające z zachowania stosunku umownego z konsumentem. Wydaje się, że TS mógł być bardziej ostrożny w swojej analizie i mieć na uwadze, iż pewne konsekwencje korzystania z roszczeń przez konsumentów w przypadku niezgodności towaru z umową znajdują się w dyspozycji regulacyjnej państw członkowskich⁶⁰.

Nie ulega wątpliwości, że konsument, po odstąpieniu od umowy sprzedaży, będzie zobowiązany do zwrotu towaru wadliwego sprzedawcy⁶¹. Takie samo zobowiązanie wiązało jednak konsumenta w przypadku skorzystania z jego roszczenia do wymiany towaru wadliwego. Niepewne jest nawet, czy konsument będzie zobowiązany do wynagrodzenia sprzedawcy za czas, w którym konsument korzystał z towaru wadliwego. W sprawie *Quelle*⁶² TS zdecydował jedynie, że konsument nie jest zobowiązany do zapłaty sprzedawcy odszkodowania za korzystanie z towaru wadliwego w okresie przed jego wymianą. Nie zostało jeszcze wyjaśnione, czy to orzeczenie powinno się analogicznie stosować do sytuacji, w której konsument korzysta z roszczeń przysługujących mu w drugiej kolejności. Na podstawie niektórych regulacji krajowych konsument mógłby być zobowiązany do zapłaty takiego odszkodowania, np. w sytuacji, gdy w wyniku wyboru przez konsumenta odstąpienia od umowy sprzedaży zamiast wymiany towaru wadliwego sprzedawca mógłby ponieść stratę⁶³.

VII. Podsumowanie

Przy regulacji umowy sprzedaży konsumenckiej niezbędne jest zapewnienie skutecznych i korzystnych dla konsumentów roszczeń, które przysługują im, kiedy sprzedawca dostarcza towar niezgodny z umową. Jedynie wówczas można mówić o zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony konsumentów. Nie dziwi więc, że ustawodawca europejski podjął się harmonizacji tego obszaru prawa. Sprawa *Weber i Putz* pokazała jednak, że nie wszystkie pytania w tym zakresie zostały rozstrzygnięte. Rzecznik generalny Jan Mazák oraz TS zajęli przeciwne stanowiska w odniesieniu do tego, kto powinien ponosić odpowiedzialność za demontaż towaru niezgodnego z umową oraz za zamontowanie nowego, zgodnego z umową towaru. Mimo że TS postanowił wzmocnić poziom ochrony konsumentów przez nałożenie odpowiedzialności finansowej za koszt wymiany towaru wadliwego na sprzedawcę, wprowadził on jednocześnie sporą niejasność co do wysokości roszczenia o zwrot tych kosztów, którego konsument może dochodzić. Uznaniu sądów krajowych pozostawiona została ocena, jaka część roszczenia konsumenta będzie honorowana, przy czym sądy krajowe mogą kierować się różnymi czynnikami przy jej określaniu. BGH kierował się

⁶⁰ Zob. również: M. Jaensch, *Der Umfang der kaufrechtlichen Nacherfüllung...*, s. 1026; F. Zoll, *Zarzut bezwzględnej nadmierności...*, s. 318.

⁶¹ Zob. np. wyrok SN z 27.02.2003 r., III CZP 80/02.

⁶² Wyrok TS z 17.04.2008 r. w sprawie C-404/06 *Quelle AG v. Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände*, ECLI:EU:C:2008:231.

⁶³ Zob. na przykład wyrok SN z 3.07.1980 r., II CR 190/80, zgodnie z którym kupujący nie ma obowiązku wynagradzać sprzedawcy za normalne zużycie rzeczy powstałe przy prawidłowym korzystaniu z niej.

wyłącznie wartością towaru zgodnego z umową i znaczeniem wady towaru, podczas gdy inne sądy mogą uznać, że większą wagę ma, na przykład, koszt wymiany towaru. W każdym razie, jeżeli wynikiem analizy sądu krajowego będzie obciążenie większością tych kosztów konsumenta, może go to zniechęcić do efektywnego wykorzystania przysługujących mu roszczeń.

Przedstawiony powyżej problem może zostać rozwiązany, jeżeli poziom ochrony konsumentów zostanie zagwarantowany w prawie krajowym, a nie w prawie europejskim. Jeżeli sądy krajowe surowo będą rozpatrywać roszczenia konsumentów o zwrot kosztów wymiany towaru wadliwego, wówczas prawdopodobne będzie, iż zwiększy się liczba konsumentów decydujących się na odstąpienie od umowy sprzedaży oraz żądających odszkodowania za nienależyte wykonanie umowy przez sprzedawcę. Jak zostało powyżej wspomniane, niektóre z tych regulacji krajowych mogą przyznać konsumentom prawo do odszkodowania, którego wysokość *de facto* pokryje koszt wymiany towaru wadliwego. Ponieważ w dzisiejszych czasach większość towarów jest wymienna na inny model, łatwo sobie wyobrazić konsumenta decydującego się na odstąpienie od umowy sprzedaży oraz żądającego odszkodowania, po czym zawarłby on umowę kupna podobnego lub nawet tego samego towaru z konkurentem sprzedawcy. Jeżeli ten scenariusz sprawdziłby się w praktyce, można by oczekiwać, iż sprzedawcy sami zaczną przyznawać konsumentom dalej idące prawa w przypadku niezgodności towaru z umową niż te określone przez TS.

Pierwsze wnioski z analizy implementacji wyroku TS w sprawie *Weber i Putz* w Niemczech mogą okazać się mylące, gdy inne sądy krajowe wezmą pod uwagę odmienne czynniki niż te uwzględnione przez BGH przy określaniu wysokości roszczenia konsumenta o koszt wymiany towaru wadliwego. Być może również ustawodawcy krajowi uregulują precyzyjniej pojęcie wady. Obecnie konsumenci w różnych państwach członkowskich mogą znaleźć się w różnej sytuacji finansowej zarówno w odniesieniu do wysokości roszczenia o zwrot kosztów wymiany towaru wadliwego, które może być im przyznane, jak i w odniesieniu do skutków odstąpienia od umowy sprzedaży. Oznacza to również, że sprzedawcy mogą być odpowiedzialni za wadę towaru w odmiennym zakresie w różnych państwach członkowskich, co może negatywnie wpłynąć na rozwój konkurencji na rynku wewnętrznym. Konsekwencją opisanych powyżej prawdopodobnych różnic w wykładni pomiędzy sądami państw członkowskich może być podjęcie próby harmonizacji skutków odstąpienia od umowy sprzedaży przez ustawodawcę europejskiego.